

Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava o inicijativi REKOM

**Fruška Gora, Srbija
10. oktobar 2008.**

Konsultacije su organizovali *Impunity Watch* i Fond za humanitarno pravo. Učesnici (21) su bili aktivisti za ljudska prava. Uvodničari su bili Nataša Kandić (Fond za humanitarno pravo, Srbija), Ljiljana Hellman (*Impunity Watch*, Srbija) i Marijana Toma (*Impunity Watch*, Srbija)

Potreban nam je REKOM koji može da izgradi činjeničnu sliku naše prošlosti koja će biti prihvaćena.

Mi moramo na kraju da dobijemo činjeničnu sliku koja će upravo zbog snage tih činjenica da bude prihvaćena. (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Srbija, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)

Samo regionalno telo može da obezbedi najbližu istinu o tome šta nam se desilo.

Jedino je moguće da se napravi na regionalnom nivou, pa da ti zaključci, te preporuke budu onako najbliže istini i da vode ka onome što kad ova deca dođu sutra da otprilike vide šta i kako je u pitanju..... Ali ono što jeste zaista tu oružje gdje je moguće nešto uraditi, to jesu fakti, fakti, nesporni fakti. ...utvrditi bilans, znači to šta se dogodilo. Taj bilans i to bilans sa aspekta žrtava. Taj bilans mora biti nesporan. On neće možda doneti sve ali će doneti rezultat. (Drago Kovačević, Srpski demokratski forum, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)

Regionalna komisija može uspeti samo kao državni projekat.

*Čile, recimo, fantastičan primer zvaničnog priznanja, gde predsednik države na prijemu izveštaja se zvanično izvinjava žrtvama za svu patnju i bol i na sebe, kao predsednika države, preuzima odgovornost za sve zločine koje je njegov prethodnik učinio. Znači, to nevladine organizacije ne mogu da iznesu. Zato mora komisija biti neka vrsta državnog projekta. (Marijana Toma, *Impunity Watch*, Srbija, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)*

Fokusiranje na žrtve u regionalnom kontekstu izjednačava i briše granice među žrtvama.

Žrtve na neki način, ovdje koliko sam čula, nekako što je meni malo zbunjujuće, predstavljene su kao jedan entitet. Nekako postoji ta opasnost da regionalna komisija izbriše granice, pa da se kaže da zapravo zločin i žrtve... nisu bitne granice za utvrđivanje zločina i žrtava i na neki način onda se potpuno relativizuje ta priča o tome ko su dželati. Jer ja ne čujem ovdje o tome priču ko su te žrtve.... ako govorimo o žrtvama kao o jednom entitetu, mi time relativizujemo zločine i na neki način zatvaramo taj politički kontekst priče. (Marija Radoman, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)

Cilj REKOM-a je sužavanje prostora za laži i manipulaciju, i to na regionalnom nivou.

Da kažemo da je to moralna obaveza da znamo šta se desilo. I u tom slučaju će ova slika željena, tražena u našoj javnosti o toj simetriji zločina sigurno da se izgubi. Znači, nema govora o simetriji zločina. Tu se, mislim, valjda apsolutno slažemo i svakome ko ulazi u taj proces treba da u startu bude jasno da nije cilj da ispadne kao svi su ubijali svakog i svi su podjednako krivi i odgovorni.. I ukoliko žrtve, udruženja žrtava ....izađu nekako iz tog etničkog, da krenu u taj regionalni okvir i da žrtve traže istinu, svoje pravo da se zna o tome šta im se desilo, sužava se apsolutno taj prostor za manipulaciju. (Marko Veličković, Centar za razvoj civilnih resursa, Srbija, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)

Potrebno je razjasniti šta je bitnije za REKOM - činjenice o odgovornosti [nevinosti] optuženih ili o konkretnom ratnom zločinu.

Da li će te sudske činjenice koje su do sada utvrđene biti baza i ...od njih će se polaziti, onda će se ići dalje ili će se ići široko, pa će se obuhvatati stvari koje su već bile predmet suđenja. (Jelena Cakić, Žene za mir, Srbija, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)

Hašku presudu Vukovarskoj trojci niko u Hrvatskoj ne prihvata. Ali ono što ne treba zaboraviti, u svim tim presudama, čak i u oslobađajućoj presudi Haradinaju, sud nije osporio da su se ti zločini dogodili. To je ono što je bitno za nas. (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Srbija, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)

U raspravi razjasniti da li REKOM treba da se bavi uzrocima rata.

Kad vi imate takvu vrstu prezentacije, golih i zaista neporecivih činjenica, vi imate i mapu uzroka. (Marko Veličković, Centar za razvoj civilnih resursa, Srbija, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)

Konsenzus oko uzroka se postići nikada neće. (Drago Kovačević, Srpski demokratski forum, Srbija, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)

Oko uzroka, mislim da je tu nemoguće da se postigne bilo kakav konsenzus. Takva komisija bila bi osuđena na propast. Tako mi se čini. (Bogdan Ivanišević, Međunarodni centar za tranzicionu pravdu, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)

Potrebno je definisati zadatak nacionalnih kancelarija: uzimanje izjava i saslušanje žrtava ili druge aktivnosti.

Nacionalne kancelarije... da li će one biti organizovane i po nekim drugim kriterijumima, da li će da se bave samo saslušanjem i uzimanjem izjava ili će različite aktivnosti obavljati određene nacionalne komisije. (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Srbija, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)

Na nivou svake države možemo formirati te podkomisije ili nacionalne komisije koje bi utvrdile šta je na nivou te države urađeno, procesuirano, koja vrsta podataka postoji i onda ukrstiti i videti šta jesu činjenice koje se slažu a šta su činjenice koje se ne slažu i gde su nam te praznine u prostoru gde možemo zajednički da delujemo. (Marija Gajicki, Udruženje Vojvođanka-Regionalna ženska inicijativa, Srbija, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)

Vremenski period kojim će se baviti REKOM?

Sa onim prvim trenutkom kada se dogodio prvi oružani konflikt, znači 1991. godine. Poslednji imamo 2001. godine. (Marija Gajicki, Udruženje Vojvođanka - Regionalna ženska inicijativa, Srbija, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)

U konsultacijama treba utvrditi koja su očekivanja žrtava koje će svedočiti pred Komisijom.

Mislim da bi u tom smislu trebalo imati u vidu i pažljivo nekako artikulirati i videti koja su ta očekivanja ljudi koji će govoriti pred komisijom. Šta je to što oni očekuju, osim toga da budu saslušani i da budu uvaženi kao ljudi kojima se desilo zlo. Šta je to što oni očekuju od društva, odnosno od države, jer taj raskorak se, recimo, u komisijama u Južnoj Americi i u Africi... time se meri neuspeh ili uspeh komisije. (Mirjana Vojvodić, Odbor za građansku inicijativu, Srbija, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)

Koalicija za osnivanje REKOM-a treba da ima pravo da predloži 50 odsto članova REKOM-a.

Da li koalicija ima pravo da, na primer, 50 odsto članova komisije predloži, što ne znači, naravno, i da imenuje. (Jelena Nešić, Institut za demokratsku tranziciju, Srbija, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)

Političke partije treba uključiti u konsultacije – pitanje je kada?

Kada se napravi ova koalicija, trebalo videti na koji način uključiti predstavnike političkih stranaka. Mislim kada se, hajde da tako kažemo, kada mi između sebe sve to apsolviramo, sažvaćemo, znamo šta i kako, korak, da bismo mogli da krenemo u lobiranje prema parlamentima i vladama, jeste, znači političke stranke. (Marija Gajicki, Udruženje Vojvođanka - Regionalna ženska inicijativa, Srbija, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)

Koristiti postojeće kapacitete za promociju inicijative.

Na koji način bi festival o ljudskim pravima Viviseconfest koji će sada imati krajem oktobra, početkom novembra novo izdanje, mogao da pruži prostor za promovisanje ove inicijative na teritoriji Novog Sada i na koji način biste mogli zajednički sa nama da osmislite gde bismo iskoristili prostor, pošto će festival imati gostovanja u pet, šest gradova, ne samo u Srbiji i u Vojvodini, nego i Bosni i Hercegovini i na Kosovu, da takođe iskoristimo tu mogućnost da tamo to promovišemo i još neke druge stvari. (Marija Gajicki, Udruženje Vojvođanka - Regionalna ženska inicijativa, Srbija, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)

U konsultativni proces treba uključiti verske zajednice.

Bilo korisno u komisiju uključiti predstavnike verskih zajednica, pošto je poznata njihova uloga u svim procesima koji su se dešavali na tlu bivše Jugoslavije. (Jelena Cakić, Žene za mir, Srbija, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)

Za osnivanje REKOM-a potrebna je podrška međunarodne zajednice.

S obzirom, da mi podršku političara ne možemo da dobijemo, da nekako i na neki način tražimo podršku međunarodne zajednice. (Ilda Habota, Sandžački odbor za ljudska prava, Srbija, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)

Voleo bih da malo više verujemo da možemo dobiti podršku političkih elita i medija. (Marko Veličković, Centar za razvoj civilnih resursa, Srbija, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)

Zašto bi Srbi sa Kosova i njihovi politički predstavnici ili vlasti u Srbiji bili protiv takve komisije? Mislim, oni mogu da imaju neke probleme, zato što će govoriti i o stradanjima drugih koje je Srbija prouzrokovala ali ... ne bih ja to tako na početku rekao – ne, svi će političari biti protiv. Ipak na vlasti nije Slobodan Milošević, šta god mi mislili, ili u drugim zemljama slično bi moglo da se kaže. Tako da treba imati malo više poverenja. (Bogdan Ivanišević, Međunarodni centar za tranzicionu pravdu, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, 10.10.2008. Vojvodina)

Organizovati treninge nevladinih organizacija za promociju inicijative na lokalnom nivou.

Moj predlog da ukoliko je moguće, da mi koji priznajemo da nam nedostaju ta znanja, da nam se omogući da se dodatno osnažimo kroz treninge ili edukaciju i da ovu priču spustimo na lokalni nivo. Znači, pokretanje ove priče u našim lokalnim zajednicama. (Dženeta Agović, Impuls, Srbija, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)

Organizovati susrete udruženja žrtava na lokalnom nivou.

Mislim da bi bilo dobro organizovati susrete udruženja, recimo, majki iz Srebrenice i recimo, nekih žena iz Srbije koje su tako preživjele neke lične tragedije. Njih spojiti i dati im prostor u medijima...to (bi) bilo jako efikasno u smislu senzibilizacije društva za takvu jednu priču. (Jelena Cakić, Žene za mir, Srbija, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)

U mandatu REKOM-a treba da bude krivično delo silovanja.

Predlog da se REKOM bavi posebno ispitivanjem zločina silovanja, znači silovanih žena. (Dženeta Agović, Impuls, Srbija, Nacionalne konsultacije sa organizacijama za ljudska prava, Fruška Gora, Srbija, 10.oktobar 2008.)